

DISKUSIA

**BUDÚCNOSŤ OBCHODNÝCH VZŤAHOV
MEDZI EURÓPSKOU ÚNIOU A USA**

Dr. h. c. prof. Ing. Ludmila Lipková, CSc.

ABSTRAKT

Článok analyzuje pripravovanú liberalizačnú dohodu medzi USA a Európskou úniou o zóne voľného obchodu a investíciách (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP). Význam USA a EÚ vo svetovej ekonomike je dokumentovaný ich podielom a na tvorbe svetového HDP (46 %) a ich podielom na svetovom obchode (30 %), pričom podiel na svetovej populácii dosahuje iba 12,5 %. Významný je vzájomný zahraničný obchod oboch subjektov svetovej ekonomiky, ktorý má komplementárny charakter. V rozvoji vzájomnej obchodnej a investičnej spolupráce existujú rezervy, ktoré môžu byť efektívne využité vďaka ďalšej liberalizácii tokov tovaru, služieb a investícií. V príspevku sú analyzované a vyhodnotené výhody a nevýhody, riziká a problematické oblasti pri vyjednávaní Transatlantickej dohody o obchodnej a investičnej spolupráci ako napríklad oblasť poľnohospodárstva, priemyselnej výroby, služieb, prístup na trh s verejnými objednávkami a i. Príspevok je zameraný na liberalizáciu obchodných tokov.¹

Kľúčové slová: USA, Európska únia, obchodná spolupráca, liberalizácia obchodu, Transatlantická dohoda o obchode a investíciách

ABSTRACT

The present paper analyzes the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), currently under negotiation between the EU and USA. The importance of the two regions in the world economy can be documented by their share in the world GDP (46 %) and world trade (30 %), while their population reaches only 12.5 % of the world total. Mutual trade between the regions is of a highly complementary nature. Yet, there are important weak spots in their mutual trade and investment relations. These can be eliminated by further liberalization of transatlantic trade and investment. The paper analyzes pros and con, risks and problems of TTIP negotiations, such as agricultural policy, industrial production, services, market access in public services etc. The paper focuses specifically on trade liberalization issues.

¹ Štúdia bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA-1/0911/11 *Štyri slobody pohybu v Európskej únii*.

Key words: USA, European Union, trade cooperation, trade liberalization, Transatlantic Trade and Investment Partnership

JEL: F13, F15

ÚVOD

Vo svetovej ekonomike bol doteraz medzi suverénnymi štátmi a samostatnými colnými územiaми (Taiwan, Penghu, Kinmen, Mazu) podpísaný rozsiahly počet dvojstranných a mnohostranných dohôd o voľnom obchode. Len od roku 2001 bolo uzatvorených viac ako 200 dohôd o voľnom obchode.²

Protekcionalistické opatrenia v medzinárodnom obchode deformujú využívanie komparatívnych výhod jednotlivých národných ekonomík. Liberalizovaný medzinárodný obchod znižuje cenovú hladinu v medzinárodnom meradle. Zvyšuje dopyt, spotrebu, výrobu a zamestnanosť, vedie k efektívnejšiemu využívaniu produkčných zdrojov a zvyšuje celosvetové bohatstvo.

Dohody o zónach voľného obchodu patria k preferenčným dohodám, ktoré vytvárajú priaznivejšie podmienky pre účastníkov integračných zoskupení. Automaticky diskriminujú tých účastníkov medzinárodného obchodu, ktorí obchodujú mimo pásma voľného obchodu alebo iného typu integračného zoskupenia. Na ich dovozy sa nevzťahujú liberalizované obchodné podmienky a postupne sú z medzinárodného obchodu vytláčaní. V praxi sa prejavujú v teórii známe dva efekty nielen colnej únie, ale i zóny voľného obchodu, keď po odstránení obchodných bariér dochádza k rastu obchodu medzi zmluvnými stranami a k poklesu obchodu s tretími krajinami.

Ekonomický rozvoj každej národnej ekonomiky si vyžaduje čoraz väčšie odbytové trhy. Jednotlivé národné ekonomiky vytvárajú integračné zoskupenia, v rámci ktorých odstraňujú bariéry pre voľný pohyb tovaru a služieb. Vo svetovej ekonomike sa stretávame so stále narastajúcim počtom zón voľného obchodu a colných únií. Spomeňme v súčasnosti najvýznamnejšiu zónu voľného obchodu medzi USA, Mexikom a Kanadou (NAFTA). V Európe sa dodnes uchovalo zredukované Európske združenie voľného obchodu (Island, Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko), DR-CAFTA v Strednej Amerike medzi štátmi Strednej Ameriky a Dominikánskou republikou a iné. Okrem uvedených mnohostranných zón voľného obchodu sa svetový obchod liberalizuje v rámci početných dvojstranných dohôd o voľnom obchode. Kvalitatívne väčší význam pre liberalizáciu obchodu zúčastnených strán majú colné únie, z ktorých sú dnes najvýznamnejšie colná únia medzi členskými štátmi Európskej únie (1968) alebo trojstranná colná únia medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom (2009), ktorá by mala do roku 2015 prerásť v Euroázijskú hospodársku úniu s rozšírenou členskou základňou.

Európska únia doposiaľ uzatvorila dohody o voľnom obchode s 28 štátmi. Mnohé z nich sú už schválené a platné, ako napríklad s Kolumbiou, Peru, Kórejskou republikou, Mexikom, JAR, Čile a i. S niektorými štátmi boli už dohody o voľnom obchode uzatvorené, ale zatiaľ neprešli schvaľovacím procesom, ako napríklad s Moldavskom, Arménskom, Gruzínskom, Singapurom alebo s niektorými

---

² GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*.

stredoamerickými republikami (Kostarika, Salvador, Guatemala). S mnohými štátmi prebiehajú rokovania o uzatvorení dohôd o voľnom obchode – s Japonskom, Kanadou, Indiou, MERCOSUROM a inými menšími ekonomikami. V najbližších rokoch bude podľa odhadov asi 90 % dopytu vznikáť mimo Európskej únie.³ Európska únia preto vyvíja snahu o rozšírenie svojich odbytových trhov v rámci dohôd o zónach voľného obchodu.

USA majú v súčasnosti uzatvorených 20 bilaterálnych dohôd o voľnom obchode, trojstrannú dohodu s Kanadou a Mexikom NAFTA a pokračujú v rokovaniach o Transpacifickom partnerstve s 15 ázijskými štátmi.⁴

Od roku 2000 do roku 2010 zaznamenali USA a Európska únia pokles podielu na vzájomnom obchode. Podiel exportu do EÚ na celkovom exporte USA poklesol z 20 % na 17,5 %. Rovnako zaznamenal pokles o 1 % i americký import z členských štátov Únie za rovnaké obdobie. Podiel exportu EÚ do USA poklesol za sledovanú dekádu z 22,5 % na 16 % a objem importu z USA do Únie klesol z 20 % na 11 %.⁵ Oba subjekty svetového obchodu preto hľadajú nástroje na podporu vzájomnej obchodnej výmeny. Za najvýznamnejšie pre budúcnosť Európskej únie i USA treba pokladať otvorenie rokovaní o vytvorení Transatlantickej dohody o obchodnej spolupráci a investičnom partnerstve.⁶

Dohoda o voľnom obchode a investičnom partnerstve medzi USA a Európskou úniou povedie k liberalizácii významnej časti svetového obchodu. Ekonomicky vyspelé štáty vo svetovej ekonomike používajú dnes tarifné prekážky v obmedzenom rozsahu. Ochrana resp. podpora domácich výrobcov je orientovaná na netarifné prekážky. Napriek tomu protekcionistické opatrenia sú stále brzdou pre rozširovanie vzájomnej výmeny tovaru i medzi USA a Európskou úniou.

Cieľom výskumu bolo vyhodnotiť postavenie USA a Európskej únie vo svetovom obchode a ich podiel na tvorbe svetového HDP, analyzovať a vyhodnotiť výhody a nevýhody uzatvorenia Dohody o transatlantickej zóne voľného obchodu a investíciách pre zmluvné strany, ktoré budú vyplývať z realizácie tejto dohody, a tiež nevýhody pre tretie štáty.

Základné výsledky výskumu: Na základe analýzy dostupných faktov o vzájomnom obchode a investičnej spolupráci sme vyhodnotili súčasný stav spolupráce a potrebu eliminovať najmä netarifné prekážky vo vzájomnom obchode a investičnej spolupráci. V tomto smere sme našli rozsiahle prekážky, ktoré spomaľujú rokovania, resp. značne môžu oddialiť podpis Transatlantickej dohody o obchodnej a investičnej spolupráci. V prípade úspešného ukončenia vyjednávania sa obe zmluvné strany budú musieť dohodnúť buď na pomerne veľkom množstve výnimiek v liberalizácii vzájomného obchodu a v investičnej spolupráci alebo budú musieť obe zmluvné strany harmonizovať svoje národné (USA) alebo únieové (Európska únia) úpravy prijatím veľkého množstva kompromisov, ktoré môžu byť v neprospech ochrany výrobcov, spotrebiteľov alebo životného prostredia. Výsledkom uzatvorenia

---

³ FIPRA. (2013): *Prehľad najdôležitejších bilaterálnych dohôd EÚ*.

⁴ GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*.

⁵ Podľa údajov U.S. Census Bureau a Eurostat.

⁶ V texte používame, podobne ako v rôznych publikáciách od iných autorov, označenie pripravovanej dohody ako Transatlantic Trade and Investment Partnership alebo i názov Transatlantickej dohody o zóne voľného obchodu a investíciách.

realizácie dohody budú výhody pre obe zmluvné strany v podobe efektívneho využitia konkurenčných výhod, ale súčasne i nevýhody pre tretie štáty.

1 Analýza posledných výskumov a publikácií

Teóriou integračných zoskupení sa zaoberajú mnohí teoretici z oblasti medzinárodných ekonomických vzťahov. Ako jeden z prvých teoretikov sa historicky problematikou vytvárania integračných zoskupení vo svojej práci zoberal Franz von Liszt. Zo súčasných autorov spomeňme práce McLarena⁷ Krugmana, Obstfelda a Melitza⁸, Chasbulatova,⁹ Kubištu¹⁰ a i. V týchto prácach je spracovaná problematika výhod a nevýhod liberalizácie svetovej ekonomiky v rámci integračných zoskupení, najmä zón voľného obchodu a colných únií. Konkrétnej problematike transatlantického obchodného a investičného partnerstva bola venovaná analýza Bertelsmanovej nadácie, ktorá sa zaoberá praktickými dopadmi uzatvorenia Transatlantickej dohody o voľnom obchode a investíciách na ekonomiku USA i na ekonomiku členských štátov Európskej únie. Vo svojich príspevkoch vo vedeckých časopisoch a vedeckých konferenciách sa konkrétnej problematike liberalizácie obchodnej a investičnej spolupráce venujú Kovářová¹¹ a Antal.¹²

2 Otvorenie rokovaní o Transatlantickej dohode o obchode a investičnom partnerstve

Európska únia a USA uskutočňujú vzájomnú výmenu tovarov a investícií relatívne liberalizovane. Dovočné clá vo vzájomnom obchode medzi USA a Európskou úniou dosahujú v priemere hodnotu od 2 % – 5%.¹³ Existuje aj nespočetné množstvo netarifných prekážok, ktoré nemajú kvantitatívny charakter a často nevplyvajú na cenu dovážaného tovaru, ale výrazne obmedzujú výmenu tovaru a služieb.

Európska únia i USA sa pripravovali už takmer dve desaťročia na vytvorenie zóny voľného obchodu. V 90. rokoch 20. storočia USA a Európske spoločenstvá prvýkrát otvorili rokovania o vytvorení transatlantickej zóny voľného obchodu. Rokovania stroskotali pre nesúhlas Francúzska s liberalizáciu zábavného priemyslu.

Na 39. summite G8 (USA, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, Japonsko, Kanada, Taliansko, Rusko), ktorý sa konal 17. – 18. 6. 2013 v Lough Erne Resorte v Severnom Írsku, oznámil americký prezident Barack Obama a predstavitelia Európskej únie (predseda Európskej komisie José Manuel Barroso a predseda Európskej rady Herman Van Rompuy), že sa začnú rokovania o vytvorení

---

⁷ MCLAREN, J. (2012): *International Trade*.

⁸ KRUGMAN, P. – OBSTFELD, M. – MELITZ, M. (2012): *Économie internationale*.

⁹ CHASBULATOV, R. I. (2006): *Mirovaja ekonomika i meždunarodnyje ekonomičeskie otnošenija*.

¹⁰ KUBIŠTA, V. (2009): *Mezinárodní ekonomické vztahy*.

¹¹ KOVÁŘOVÁ, J. (2012): *Transatlantic free trade agreement in goods*.

¹² ANTAL, J. (2013): *Transatlantické ekonomické vzťahy – prichádza čas na ich oživenie?*

¹³ FINWEB. (2013): *Megadohoda medzi USA a úniou pomôže aj Slovákom*.

Transatlantickej dohody o voľnom obchode a investičnom partnerstve (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP).

Začiatok rokovaní bol spojený s politickým napätím, ktoré vyvolalo odhalenie informácií bývalým príslušníkom americkej armády Edwardom Snowdenom o tajnom odpočúvaní európskych spojencov a inštitúcií Európskej únie americkými tajnými službami. So začatím rokovaní nesúhlasili francúzski socialisti a európski zelení. Francúzsko navrhlo odloženie začiatku rozhovorov. Predstavitelia Európskej únie sa však nakoniec dohodli, že budú dbať na ochranu súkromných údajov občanov Európskej únie a jej inštitúcií zo strany USA a že budú paralelne rokovať o uzatvorení Transatlantickej dohody o obchode a investičnom partnerstve a súčasne vyšetřovať nezákonné spravodajské sledovanie úradov. Zrejme aj v tomto prípade platí staré pravidlo, že *politika je politika a obchod je obchod*.

Prvé kolo rokovaní sa začalo vo Washingtone 8. júla 2013. Vyjednávači si stanovili na prvom kole rokovaní ciele a postup pre liberalizáciu dvadsiatich oblastí, ktoré by mala Transatlantická dohoda o obchode a investičnom partnerstve zahŕňať. Rokovania sa vedú v 15 pracovných skupinách od poľnohospodárstva, elektronického obchodu, politiky konkurencieschopnosti až po investície. V rámci vyjednávaní sa dôkladne preskúmajú stanoviská oboch strán. V rámci prvého kola rokovaní boli identifikované oblasti konvergenencie a divergencie. V tých oblastiach, kde majú vyjednávači rozdielne názory, sa skúmajú možnosti riešenia rozporných stanovísk. Druhé kolo rokovaní sa uskutočnilo 11. – 15. novembra 2013 v Bruseli.

Uzatvorenie rokovaní o TAFTA (Transatlantic Free Trade Area) by sa malo ukončiť najskôr koncom roka 2014. Na to, aby sa bilaterálna dohoda TAFTA mohla začať realizovať, bude musieť byť ratifikovaná v Európskom parlamente, v parlamentoch všetkých dvadsiatich ôsmich členských štátov Európskej únie a v Kongrese USA. Jej uzatvorením sa vytvorí najväčší globálny trh – liberalizovaný trh vo svetovej ekonomike.

3 Ekonomická charakteristika USA a členských štátov Európskej únie

USA a dvadsaťosem členských štátov Európskej únie patria k ekonomicky vyspelým štátom s intenzívnym zapojením do medzinárodnej deľby práce prostredníctvom medzinárodného obchodu a exportom a importom investícií. Spotrebiteľský trh USA a dvadsaťosem členských štátov EÚ spolu tvorí takmer 900 miliónov spotrebiteľov. HDP na obyvateľa dosahovalo v roku 2012 v USA v nominálnom vyjadrení 51 704 USD a v parite kúpnej sily 49 965, v členských štátoch EÚ-27 32 518 USD v nominálnom vyjadrení a v parite kúpnej sily 33 527. Rozdiely v úrovni HDP p. c. v rámci členských štátov Európskej únie sú však výrazné, keď najbohatší štát Únie Luxembursko dosahuje 108 893 USD p. c. a najnižšie HDP p. c. dosahuje Bulharsko vo výške 6 886 USD, čo je až takmer šesťnásobný rozdiel. Ekonomický výkon USA a Európskej únie predstavuje takmer 46% výkonu svetovej ekonomiky (tab. 1).¹⁴

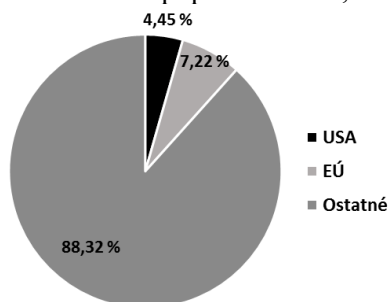
¹⁴ Podľa údajov Svetovej banky.

Tabuľka 1: Základné ekonomické charakteristiky USA a EÚ (2012)

	<i>Štát</i>	<i>Absolútny HDP v mld. USD</i>	<i>HDP p. c v USD</i>	<i>Populácia v mil.</i>	<i>Podiel na svetovej populácii v %</i>
1.	USA	15 698,325	49 112	313,9	4,45
2.	Belgicko	484,185	44 883	11,1	0,16
3.	Bulharsko	50,943	6 886	7,3	0,10
4.	Cyprus	22,987	28 530	1,1	0,02
5.	Česká republika	195,971	18 548	10,5	0,15
6.	Dánsko	311,966	55 781	5,6	0,08
7.	Estónsko	21,835	16 298	1,3	0,02
8.	Fínsko	249,729	46 224	5,4	0,08
9.	Francúzsko	2 610,779	39 874	65,7	0,93
10.	Grécko	256,722	22 482	11,3	0,16
11.	Holandsko	772,182	46 199	16,8	0,24
12.	Chorvátsko	57,139	13 023	4,3	0,06
13.	Írsko	209,702	45 792	4,6	0,07
14.	Litva	42,129	12 796	2,98	0,04
15.	Lotyšsko	28,386	12 703	2,0	0,03
16.	Luxembursko	56,990	108 893	0,5	0,01
17.	Maďarsko	126,785	12 743	9,9	0,14
18.	Malta	8,463	20 187	0,4	0,01
19.	Nemecko	3 391,480	41 364	81,9	1,16
20.	Poľsko	487,528	12 724	38,5	0,55
21.	Portugalsko	212,265	19 839	10,5	0,15
22.	Rakúsko	398,214	47 244	8,4	0,12
23.	Rumunsko	175,985	8 228	21,3	0,30
24.	Slovinsko	45,586	22 346	2,0	0,03
25.	Slovensko	91,729	16 738	5,4	0,08
26.	Španielsko	1 350,907	28 883	46,2	0,66
27.	Švédsko	524,873	55 277	9,5	0,14
28.	Taliansko	2 012,823	33 016	60,9	0,86
29.	Veľká Británia	2 432,416	38 588	63,2	0,90
	Európska únia	16 630,699	32 518	509,0	7,27
	USA + EÚ	32 329,024	36 617	882,9	12,50

Zdroj: Svetová banka, 2013.

Graf 1: Podiel populácie USA, EÚ a ostatných krajín na svetovej populácii, v %

Zdroj: Svetová banka, 2013.

USA a EÚ sú najväčšími obchodnými partnermi vo svetovom obchode. Obchodná výmena predstavuje denne 2 mld. eur.¹⁵ USA sú najväčším obchodným partnerom EÚ. Výmena tovaru každoročne dosahuje 1 bilión USD. Vzájomný obchod medzi USA a EÚ tvorí 30% objemu svetového obchodu (tab. 2).

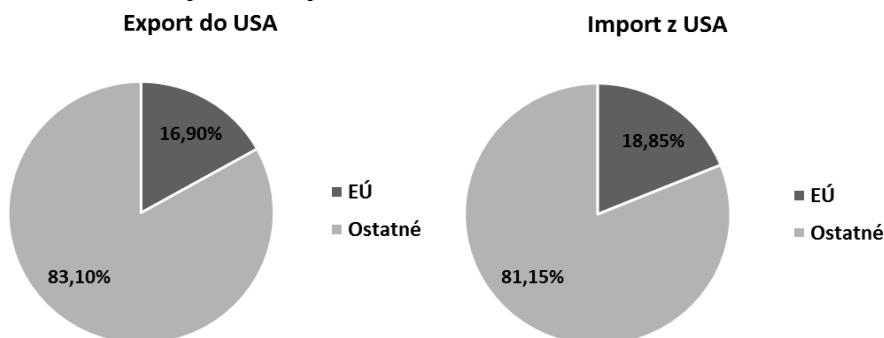
Tabuľka 2: Podiel exportu a importu do/z USA na celkovom exporte a importe členských štátov EÚ-28, 2012, (%)

	Štát	Export do USA	Import z USA	Štát	Export do USA	Import z USA	Štát
1.	Belgicko	6,50	6,70	15.	Luxembursko	0,63	3,28
2.	Bulharsko	1,40	1,48	16.	Maďarsko	1,72	1,12
3.	Cyprus	0,25	0,91	17.	Malta	1,74	1,74
4.	Česká republika	2,55	1,56	18.	Nemecko	6,34	4,23
5.	Dánsko	4,13	2,02	19.	Poľsko	1,59	2,20
6.	Estónsko	3,23	1,01	20.	Portugalsko	3,05	1,49
7.	Fínsko	4,28	2,30	21.	Rakúsko	3,13	1,49
8.	Francúzsko	4,08	3,07	22.	Rumunsko	1,63	1,37
9.	Grécko	2,07	0,83	23.	Slovinsko	1,26	2,02
10.	Holandsko	3,43	6,07	24.	Slovensko	1,71	0,86
11.	Chorvátsko	1,47	1,93	25.	Španielsko	2,67	2,99
12.	Írsko	10,28	4,67	26.	Švédsko	3,79	2,37
13.	Litva	1,26	0,89	27.	Taliansko	5,52	2,67
14.	Lotyšsko	0,82	0,67	28.	V. Británia	8,47	7,46

Zdroj: Eurostat, 2013.

Z dát v tabuľke 2 je zrejmé, že obchod jednotlivých členských štátov Európskej únie vykazuje rôznu mieru integrácie s ekonomikou USA. Najväčší podiel v importe tovarov a služieb zaznamenávajú Veľká Británia, Belgicko, Holandsko, Írsko a Nemecko. V exporte do USA vykazujú najväčší podiel Írsko, Belgicko, Taliansko, Fínsko a Dánsko.

Graf 2: Podiel exportu a importu do/z USA

Zdroj: Svetová banka, 2013.

¹⁵ EURACTIV. (2013): *Navzdory špionážni afére dnes začínajú vyjednávani o zóně voľného obchodu USA-EU.*

4 Oblasti vyjednávania v rámci TAFTA

USA i Európska únia majú záujem na uzatvorení dohody, ktorá v čo najširšej miere odstráni prekážky vo vzájomnom obchode a investovaní. TAFTA bude harmonizovať budúce regulácie, liberalizovať sektor služieb, zabezpečiť vzájomné uznávanie technických štandardov.

Proces vyjednávania o TAFTA má tri časti. V prvej časti sa rokuje o odstraňovaní dovozných ciel, ktoré dosahujú v súčasnosti vďaka doložke najvyšších výhod – s výnimkou dovozných ciel na poľnohospodárske výrobky do Európskej únie – nízku úroveň. Ich zníženie by malo byť významnejšie iba pre obchod s dopravnými zariadeniami, chemickými výrobkami a poľnohospodárskymi výrobkami.¹⁶ Druhá časť vyjednávania má viesť k odstraňovaniu netarifných prekážok. V súlade s analýzou uskutočnenou spoločnosťou ECORYS Nederland BV spracovanou pod názvom „*Non Tariff Measures in EU-US Trade and Investment*“ boli identifikované netarifné prekážky takmer vo všetkých oblastiach obchodnej a investičnej spolupráce medzi Európskou úniou a USA, napr. v letectve, strojárskom, automobilovom, elektronickom, chemickom, farmaceutickom, kozmetickom, potravinárskom priemysle, v informačných technológiách a telekomunikačných zariadeniach, telekomunikačných, finančných, poisťovacích a dopravných službách, vládnych objednávkach, či právach duševného vlastníctva. Netarifné bariéry obmedzujú spoluprácu aj v iných oblastiach, ako je napríklad stavebníctvo, personálne, rekreačné, kultúrne služby, využívanie biotechnológií a i.¹⁷

Tretia časť vyjednávania zahŕňa harmonizáciu legislatívy a predpisov na trhoch USA a EÚ. Pravidlá na trhu USA a na jednotnom trhu EÚ sa v mnohom líšia. Výsledkom uzatvorenia dohody by malo byť vzájomné uznávanie certifikátov a zjednodušenie licenčných procedúr. Mali by byť dohodnuté spoločné štandardy kvality, požiadavky na obaly, požiadavky na označovanie tovaru a informácie o pôvode tovaru spolu s technickými a legislatívnymi požiadavkami týkajúcimi sa dovážaného tovaru.

Snaha o liberalizáciu spolupráce v oblasti **priemyselnej výroby** a obchodu s priemyselnými výrobkami je jednou z významných súčastí TAFTA. Na to, aby boli negociácie úspešne ukončené, vyjednávači oboch strán budú musieť redefinovať štandardy v oblasti priemyselnej produkcie, čo bude napomáhať najmä výmenu farmaceutických výrobkov a dopravných prostriedkov. Firmy nebudú musieť vyrábať rôzne modifikácie tovaru pre partnerov z Európskej únie resp. USA. Prinesie to veľké úspory a nižšie ceny spotrebiteľom. V súčasnosti napríklad výrobcovia automobilov z Európskej únie nemôžu vyvážať na americký trh automobily s ultramodernými technológiami svetiel, ktoré sa automaticky stlmia pri stretávaní s protiídúcim vozidlom, pretože kvalita týchto vozidiel je v rozpore s americkými štandardmi. Netarifné prekážky zahŕňajú aj subvencovanie výrobcov a vývozcov prostredníctvom daňových úľav, financovania infraštruktúry a výskumných a vývojových prác. Známe sú spory riešené na pôde WTO medzi USA a Európskou úniou v súvislosti s poskytovaním finančnej pomoci výrobcom dopravných lietadiel Airbus a Boeing, ktorá

¹⁶ GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*.

¹⁷ ECORYS. (2009): *Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – an Economic Analysis*.

bola v rozpore s pravidlami WTO. Všetky tieto sporné otázky by mali vyjednávači vyriešiť. Po podpísaní TAFTA by k podobným sporom medzi USA a Európskou úniou nemalo dochádzať.

Mnohé sporné otázky existujú aj v oblasti **poľnohospodárstva**. USA i Európska únia subvencujú poľnohospodárov. Príjem poľnohospodárov v Európskej únii je tvorený z 19 % subvenciami a príjem amerických farmárov je zo 7 % tvorený subvenciami.¹⁸ Vďaka spoločnej poľnohospodárskej politike získavajú farmári z členských štátov Európskej únie významné subvencie zo spoločného únievého rozpočtu i z národných rozpočtov členských štátov. Okrem tejto výhody majú farmári EÚ zabezpečenú ochranu v podobe vysokých dovozných ciel, ktoré dosahujú v priemere až 18 % z hodnoty dovážaného tovaru.¹⁹ Vzájomný obchod s poľnohospodárskymi produktmi je obmedzovaný nielen clami a subvenciami. Ostatné netarifné prekážky, najmä fytoosanitárneho a veterinárneho charakteru, tiež obmedzujú obchod. Európska únia uplatňuje prísne pravidlá pre predaj geneticky modifikovaných potravín. EÚ požaduje, aby tieto boli označované. V USA táto podmienka nie je ustanovená. Predpis EÚ tiež obmedzuje objem dovozu GMO produktov na trh EÚ. Ďalším sporným bodom sú napríklad hygienické normy pri spracovaní hydínového mäsa. Americkí farmári ošetrojú kuracie mäso chlóróm, EÚ povoľuje ošetrovanie kuracieho mäsa iba tečúcou vodou, a zakazuje dovoz chlóróm ošetrovaného mäsa na trh EÚ. Predpisy EÚ na rozdiel od predpisov v USA zakazujú liečenie hovädzieho dobytku hormónmi a dovoz takýchto produktov na trh Únie.

Európski farmári chcú tiež rozšíriť svoje exporty na trh USA. Európska únia nesúhlasí s neoprávneným zákazom dovozu hovädzieho dobytku a výrobkov z hovädzieho mäsa z obáv z choroby šialených kráv (BSE). Napriek tomu, že obchod s poľnohospodárskymi produktmi medzi EU a USA tvorí iba 5 %-ný podiel na vzájomnom obchode,²⁰ predstavuje sociálne a politicky významný sektor nielen ekonomiky USA, ale i EÚ.

Služby, najmä sofistikované, ako najmodernejšia zložka ekonomiky, predstavujú v rámci TAFTA významnú súčasť vyjednávania. Aj v tejto oblasti existujú veľké rozdiely v právnych úpravách na trhu USA a ES, ktoré budú musieť vyjednávači harmonizovať, aby sa TAFTA mohla úspešne realizovať. Spomeňme aspoň niektoré diferencie. Napríklad v Európskej únii musia rozhlasové stanice platiť poplatky nahrávacím štúdiám za vysielanie hudobnej produkcie. Americké rozhlasové stanice takého poplatky platiť nemusia.

V USA platí zákon známy pod skratkou „Buy American“, v súlade s ktorým sú objednávky verejného sektora v USA vyhradené pre americké firmy. Výnimky sa poskytujú firmám z tých štátov, s ktorými majú USA uzatvorené dohody o recipročnom uvoľnení objednávok pre verejný sektor. Európska únie chce čo najväčšmi obmedziť výnimku „Buy American“ pre verejné zákazky v USA, ale bude musieť recipročne uvoľniť objednávky pre verejný sektor na svojom trhu pre americké firmy.

Vyjednávania USA s EÚ môžu spôsobiť konflikt medzi vládou USA a americkým bankovým sektorom. Kríza v eurozóne si vyžiadala prísnejšiu reguláciu

---

¹⁸ FIN24. (2013): *Farms subsidies rising, warns OECD*.

¹⁹ REFORM THE CAP (2013): *Tariffs*.

²⁰ GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*.

finančných služieb, ktorá je zakotvená v dokumente „*Spoločná zodpovednosť firiem*“ a „*Iniciatíva sociálneho podnikania*“. Firmy pôsobiace na území Európskej únie by podľa nových smerníc mali zverejňovať informácie o všetkých zaplatených daniach, poskytnutých bonusoch a licenčných poplatkoch v hostiteľských krajinách. Táto iniciatíva pretavená do smerníc Európskej únie má širšiu a prísnejšiu pôsobnosť ako americký Dodd-Frankov zákon prijatý v roku 2010, ktorý mal obmedziť riskantné obchodovanie s finančnými derivátmi a laxne nastavenými pôžičkami. Únia bude na spoločnej prísnejšej úprave v tomto bode trvať.

Súčasťou rokovaní bude i nejednotný názor na ochranu dát, súkromia internetových užívateľov či silné postavenie amerických internetových spoločností Google a Facebook. Americké spoločnosti majú záujem, aby sa rokovalo najmä o pravidlách týkajúcich sa súkromia a ochrany dát, ktoré znevýhodňujú americké firmy na trhu EÚ. Prioritou TAFTA je regulácia práv intelektuálneho vlastníctva, ochrana životného prostredia a zamestnanosti.

5 Výhody a nevýhody TAFTA

Uzatvorenie TAFTA bude mať pre zmluvné strany mnoho výhod i nevýhod. Očakávané výhody povedú k väčším ziskom ako nevýhody k stratám.

Výhody z TAFTA budú plynúť pre USA i EÚ zo zjednodušenia vzájomného obchodu. Odstránením dovozného cla a iných prekážok v dovoze dôjde k zníženiu cien dovážaného tovaru. Zvýšenie obchodnej výmeny zvýši aj objem investícií. Profitovať budú spotrebitelia v USA i v členských štátoch Európskej únie. Eliminácia tarifných prekážok, ale aj ostatných prekážok, zabezpečí ekonomický rast a nové pracovné miesta. Bez ďalších stimulačných výdavkov zo štátneho rozpočtu môže táto dohoda prispieť k zvýšeniu globálneho rastu o 1,5 % – 2 %.²¹ V členských štátoch Európskej únie by sa mohol zvýšiť celkový HDP o 0,5 % ročne. Príjem per capita by sa v celej EÚ zvýšil o 5 %.²² EÚ by do roku 2027 mohla vďaka TAFTA zvýšiť objem svojej výroby o 86 mld. eur. Objem HDP v USA by sa mohol k danému termínu zvýšiť o 0,4 % v absolútnom vyjadrení, to je 65 mld. USD.²³

Najväčší nárast by dosiahla Veľká Británia až o 10 % per capita, súčasne by sa tu mohlo vytvoriť až 400-tisíc nových pracovných miest.²⁴ Problematický vzťah Veľkej Británie a Európskej únie by mal na návrh súčasného britského premiéra Davida Camerona vyústiť v roku 2017 do vyhlásenia referenda za zotrvanie Veľkej Británie v EÚ. Úspech TAFTA môže byť jedným z argumentov pre občanov Veľkej Británie, aby hlasovali o zotrvaní svojej krajiny v Európskej únii. Z TAFTA budú profitovať exportne orientované malé štáty, pobaltské štáty Estónsko, Litva a Lotyšsko a krízou postihnuté štáty južnej periferie, Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Cyprus, Malta.

---

²¹ GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*.

²² AC24. (2013): *Obchodní dohoda mezi EU a USA: Budeme jíst klonovaný dobytek?*

²³ LIDOVKY. (2013): *Největší dohoda historie: Evropa s USA plánují volný obchod*.

²⁴ TASR. (2013): *OTS: Transatlantická dohoda o voľnom obchode by znamenala mnohé výhody pre USA a celú EÚ*.

V USA by sa vďaka realizácii TAFTA malo vytvoriť 1,1 milióna pracovných miest. Reálne by sa HDP p. c. malo zvýšiť o 13,7 %.²⁵ Profit by mal byť o niečo väčší pre USA ako pre EÚ.

TAFTA by mohla prispieť aj k rozvoju mnohostranných rokovaní v rámci Svetovej obchodnej organizácie. Vzhľadom na uzatváranie veľkého počtu bilaterálnych liberalizačných dohôd vo svetovom obchode možno očakávať, že podpísanie TAFTA podnieti iniciatívu najmä takých významných exportérov a importérov vo svetovom obchode ako sú štáty BRICS k ďalším mnohostranným rokovaniam v rámci WTO. Tieto štáty budú po uzatvorení TAFTA menej profitovať zo svetového obchodu. Možno preto očakávať ich iniciatívny postup pre obnovenie a zintenzívnenie rokovaní v rámci Svetovej obchodnej organizácie. Mnohostranné rokovania o liberalizácii svetového obchodu v rámci WTO už niekoľko rokov nevykazovali očakávané výsledky. Posledná ministerská konferencia WTO, ktorá sa v decembri 2013 konala na ostrove Bali, sa podľa doterajších hodnotení skončila po mnohých rokoch úspešným uzatvorením dohody o ďalšej liberalizácii svetového obchodu. Bolo by zrejme predčasné zveličovať vplyv rokovaní medzi USA a Európskou úniou o TAFTA na úspech poslednej konferencie WTO, určitý pozitívny vplyv však vylúčiť nemožno.

Nevýhody, ktoré budú vyplývať z uzatvorenia TAFTA, sa dotknú aj členských štátov Európskej únie a tiež tretích štátov. USA a EÚ získajú ekonomické výhody, ktoré však budú v rozpore so stratami, ktoré postihnú zvyšok sveta poklesom ich konkurencieschopnosti na trhoch USA a EÚ a stratia časť týchto trhov. Zníži sa u nich objem výroby, poklesnú príjmy a budú zrušené mnohé pracovné miesta. Bertelsmanova nadácia vo svojej správe skúmala dôsledky realizácie TAFTA pre 126 štátov.²⁶ V nevýhode po podpísaní TAFTA a realizácii liberalizačných opatrení budú ekonomiky, ktoré budú mimo tohto liberalizačného regiónu. Mimo Európskej únie budú strácať v obchode s USA i s EÚ štáty ako Japonsko, Kanada, Mexiko a rozvojové štáty. U tradičných obchodných partnerov USA možno očakávať pokles vzájomného obchodu, v prípade Kanady až o 9,5 % a v prípade Mexika 7,2 %.²⁷ Očakáva sa tiež znevýhodnenie afrických štátov a štátov Strednej Ázie, u ktorých by sa mohol obchod s USA zredukovať až o 3,3 %.²⁸

K zmenám dôjde aj v rámci obchodu medzi členskými štátmi Európskej únie navzájom. Výsledkom podpísania TAFTA bude oslabenie colnej únie EÚ vytvorenej k 1. 7. 1968. Možno očakávať, že objem obchodu medzi Nemeckom a štátmi južnej Európy by sa znížil o 30 %, medzi Nemeckom a Francúzskom o 23 %. TAFTA bude mať vplyv aj na zmenu komoditnej štruktúry výmeny tovaru medzi členskými štátmi Európskej únie. Vo vnútri Európskej únie budú strácať najmä výrobcovia, ktorí boli doteraz chránení dovoznými clami. Celosvetový príjem na hlavu by sa mohol dokonca znížiť.

---

²⁵ EHL, M. (2013): *Začala vyjednávaní o největší zóně volného obchodu ve světě.*

²⁶ MCLAREN, J. (2012): *International Trade*, str. 267.

²⁷ AC24. (2013): *Obchodní dohoda mezi EU a USA: Budeme jíst klonovaný dobytek?*

²⁸ TASR. (2013): *OTS: Transatlantická dohoda o volnom obchode by znamenala mnohé výhody pre USA a celú EÚ.*

6 Problematické otázky vo vyjednávaní o TAFTA

Partikulárne záujmy jednotlivých členských štátov a jednotlivých odvetví môžu zabrzdiť ukončenie rokovaní o TAFTA. Za najspornejšiu otázku v rokovaníach o zóne voľného obchodu medzi USA a EÚ treba pokladať tzv. zábavný priemysel.

S existenčnými obavami na pripravovanú dohodu o zóne voľného obchodu sa pozerajú tvorcovia televíznych programov a filmov, ktorí by mohli byť pri úplne liberalizovanom dovoze audiovizuálnej produkcie ohrození. Filmová a televízna tvorba je v mnohých členských štátoch EÚ čiastočne financovaná z verejných zdrojov – z fondov na podporu kultúry. Americká filmová a televízna tvorba je plne komercializovaná. USA chápu finančnú podporu filmových a televíznych diel ako formu nepovoleného subvencovania, a preto ju budú žiadať odstrániť.

Členské štáty Európskej únie majú stanovené kvóty na národnú audiovizuálnu produkciu, ktorú musí obsahovať rozhlasové a televízne vysielanie a tiež podiel domácej filmovej produkcie uvádzanej v domácich kinách. Niektoré členské štáty Európskej únie sa obávajú, že pokiaľ v dohode nebude obsiahnutá tzv. kultúrna doložka, bohatstvo a rôznorodosť rozhlasovej, televíznej, hudobnej a filmovej tvorby na trhu Európskej únie môže byť ohrozené.

Najvýznamnejší filmoví producenti v Európskej únii – Poľsko a Francúzsko – a niektoré malé štáty EÚ žiadajú vylúčiť európsky rozhlasový, televízny a filmový priemysel z procesu liberalizácie v obchode s USA v rámci TAFTA. Obávajú sa vplyvu hollywoodskych producentov na európsku kultúru. Francúzsko súhlasilo s kompromisným návrhom Európskej únie na dočasné prechodné obdobie pre zábavný priemysel za podmienky prijatia „*Exception culturelle*“ – kultúrnej výnimky, vďaka ktorej bude zábavný priemysel vyňatý z liberalizácie. Argumenty Francúzska sa opierajú o skutočnosť, že už dnes je európsky trh viac otvorený americkej filmovej, hudobnej a televíznej produkcii než americký trh zábavného priemyslu produkcii z členských štátov Európskej únie. Čistý americký prebytok v tejto oblasti dosahuje ročne v obchode so štátmi Únie 1,13 mld. eur.²⁹

Ďalším problematickým bodom je pripravovaná smernica Európskej únie o tabakových výrobkoch, ktorá má viesť k zníženiu spotreby tabakových výrobkov v EÚ. Smernica má zakázať predaj cigariet s príchuťami a má obsahovať požiadavku na povinné zdravotné varovanie, ktoré má pokrývať 65 – 75% povrchu cigaretovej škatuľky.³⁰ Z tabakových výrobkov by mali zmiznúť všetky obchodné značky, logá, farby a grafika, t. j. mala by sa znížiť ich marketingová atraktivita.³¹ Protí týmto opatreniam EÚ protestujú niektorí americkí senátori a tiež niektorí európski zamestnávateľia, pretože má viesť k zníženiu spotreby tabakových výrobkov so všetkými negatívnymi následkami pre výrobu.

„A samozrejme, riziká treba vidieť i v rôznych vnútorných predpisoch v USA a členských štátov EÚ. Spotrebiteľom v EÚ hrozí, že budú konzumovať hydinu dezinfikovanú bielidlami, mäso z klonovaného dobytky alebo geneticky modifikované potraviny. Obe strany majú v tejto oblasti citlivé sporné body, ktoré sa budú musieť riešiť. Oba regióny by mali ponechať otvorené dvere pre vstup ostatných štátov. To by

²⁹ EURACTIV. (2013): *Ohrozí tabaková smernica obchodné rokovania medzi EÚ a USA?*

³⁰ EURACTIV. (2013): *Tabaková smernica overí litovské predsedníctvo.*

³¹ EURACTIV. (2013): *Ohrozí tabaková smernica obchodné rokovania medzi EÚ a USA?*

umožnilo, aby obchodná dohoda medzi USA a EÚ nakoniec slúžila ako základ pre začleňovanie ďalších štátov a regiónov z Latinskej Ameriky a širšieho Atlantiku, s ktorými už majú obe strany dohody alebo vedú rokovania.³²

ZÁVER

Transatlantická dohoda o voľnom obchode a investičnom partnerstve vytvorí nový liberalizovaný priestor vo svetovej ekonomike. Dohoda o voľnom obchode by mala znížením cien ovplyvniť život spotrebiteľov a zvýšením objemu výroby aj život výrobcov v USA i v Európskej únii. Zástupcovia priemyslu v USA i členských štátoch Európskej únie hľadajú v pripravovanej dohode novú príležitosť získať a rozšíriť svoje odbytové trhy. Vyjednávania budú ovplyvňovať aj spotrebiteľské organizácie. Po uzatvorení dohody to bude najväčšia bilaterálna dohoda o zóne voľného obchodu vo svetovej ekonomike.

Obchod je kľúčovým zdrojom pre rast ekonomík, najmä exportne orientovaných. Medzi USA a EÚ existuje v tomto smere nevyužitý potenciál. Vytvorením zóny voľného obchodu získajú firmy voľnejší prístup na trhy. Centrum pre výskum hospodárskej politiky so sídlom v Londýne vo svojej štúdii uvádza, že Dohoda o obchodnom a investičnom partnerstve medzi USA a Európskou úniou by mohla v prípade úplnej implementácie priniesť pre Európsku úniu prínos v objeme 119 mld. eur ročne, čo by pre štvorčlennú rodinu ročne prinieslo zvýšenie jej reálneho príjmu o 545 eur.³³ Podľa vyjadrenia predsedu Komisie EÚ José Manuela Barossa by TAFTA mohla byť štandardom na vytváranie globálnych obchodných pravidiel.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. AC24. (2013): Obchodní dohoda mezi EU a USA: Budeme jíst klonovaný dobytek? In: *AC24.CZ*, 21.6.2013.
2. ANTAL, J. (2013): Transatlantické ekonomické vzťahy – prichádza čas na ich oživenie? In *Současná Evropa*, roč. 2013, č. 1, s. 45-59.
3. BERTELSMANN STIFTUNG. (2013): *Transatlantic Trade and Investment Partnership*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2013.
4. CHASBULATOV, R. I. (2006): *Mirovaja ekonomika i meždunarodnyje ekonomičeskie otnošenija*. Moskva: Gardariki, 2006. ISBN 5-8297-0281-9.
5. ECORYS. (2009): *Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – an Economic Analysis*. ECORYS: Rotterdam, 2009.
6. EHL, M. (2013): Začala vyjednávani o největší zóně volného obchodu ve světě. In *Hospodářské noviny*, 9.7.2013.
7. EURACTIV. (2013): Navzdory špionážní afěře dnes začínají vyjednávani o zóně volného obchodu USA-EU. In *EURACTIV.CZ*, 8.7.2013.
8. EURACTIV. (2013): Ohrozí tabaková smernica obchodné rokovania medzi EÚ a USA? In *EURACTIV.SK*, 19.6.2013.
9. EURACTIV. (2013): Tabaková smernica overí litovské predsedníctvo. In *EURACTIV.SK*, 19.8.2013.

---

³² ZU GUTENBERG, K.-T. (2013): *Karl-Theodor zu Gutenberg a Pierpaolo Barbieri: EU a Amerika – kdo stojí proti obchodu*.

³³ FIPRA. (2013): *Prehľad najdôležitejších bilaterálnych dohôd EÚ*.

10. FINWEB. (2013): Megadohoda medzi USA a úniou pomôže aj Slovákom. In *HNONLINE.SK*, 11.7.2013. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné na internete: <<http://finweb.hnonline.sk/tema-tyzdna-128/megadohoda-medzi-usa-a-uniou-pomoze-aj-slovakom-560018>>.
11. FIN24. (2013): Farms subsidies rising, warns OECD. In *FIN24.COM*, 18.9.2013. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.fin24.com/Economy/Farm-subsidies-rising-warns-OECD-20130918>>.
12. FIPRA. (2013): Prehľad najdôležitejších bilaterálnych dohôd EÚ. In *euPASnewsletter*, 3/2013. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné na internete: <http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/newsletter_3.html>.
13. GLOBALIZATION 101. (2013): *TAFTA: A Trans-Atlantic Free Trade Agreement*. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.globalization101.org/tafta-a-tran-atlantic-free-trade-agreement>>.
14. KOVÁŘOVÁ, J. (2012): Transatlantic free trade agreement in goods. In *Proceedings of the 10th international scientific conference on economic policy in the EU member countries*. Karviná: Silesian University in Opava, 2012, s. 161-175. ISBN 978-80-7248-788-2.
15. KRUGMAN, P. – OBSTFELD, M. – MELITZ, M. (2012): *Économie internationale*. Paríž: Pearson Education France, 2012. ISBN 978-0-1321-4665-4.
16. KUBIŠTA, V. (2009): *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Praha: Vydavatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-738-0191-5.
17. LIDOVKY. (2013): Největší dohoda historie: Evropa s USA plánují volný obchod. In *LIDOVKY.CZ*, 13.2.2013.
18. MCLAREN, J. (2012): *International Trade*. Hoboken (NJ): Wiley, 2012. ISBN 978-0-470-40879-7.
19. REFORM THE CAP (2013): *Tariffs*. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.reformthecap.eu/issues/policy-instruments/tariffs>>.
20. TASR. (2013): OTS: Transatlantická dohoda o voľnom obchode by znamenala mnohé výhody pre USA a celú EÚ. In *TASR.SK*, 17.6.2013.
21. ZU GUTENBERG, K.-T. (2013): Karl-Theodor zu Gutenberg a Pierpaolo Barbieri: EU a Amerika – kdo stojí proti obchodu. In *IHNED.CZ*, 8.7.2013.

KONTAKT

Dr. h. c. prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.
 Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
 Fakulta medzinárodných vzťahov
 Ekonomická univerzita v Bratislave
 Dolnozemska cesta 1/B
 85235 Bratislava
 E-mail: lipkova@euba.sk